

บทความ

ร่างพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

“The Act for the Granting of Compensation to Aggrieved Parties and the Accused in Criminal Cases”

ศรिता ทองกลาง

ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกเสนอเข้าสู่วาระการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 และสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2543 และขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ที่มาของร่างพระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อให้มีกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือได้รับผลแห่งความเสียหายนั้นโดยทางอื่นใด และเพื่อเป็นการรับรองสิทธิในการที่จะได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งหากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้น โดยข้อเท็จจริงฟังได้เป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

บุคคลผู้ซึ่งมีสิทธิจะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ตามบทบัญญัติร่างพระราชบัญญัตินี้ จึงได้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แต่ทั้งนี้หากเป็นกรณีที่ทั้งผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาดังกล่าวถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้นก็จะเป็นผู้ได้รับสิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด นอกจากนี้หากผู้เสียหาย จำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายข้างต้นเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือขาดสติปัญญาไม่สามารรถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ในกรณีนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล, บุพการี, ผู้สืบสันดาน, สามีหรือภรรยาของบุคคลนั้น หรือผู้ดูแล

รักษาบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณีแทนได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้เสียหายในคดีอาญาที่อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทนได้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายนั้นเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

- ♦ **ลักษณะ 9** ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287
- ♦ **ลักษณะ 10** ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
  - ♦ **หมวด 1** ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294
  - ♦ **หมวด 2** ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300
  - ♦ **หมวด 3** ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305
  - ♦ **หมวด 4** ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก,คนป่วยเจ็บหรือ คนชรา มาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(2) ผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือได้รับอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ

สำหรับจำเลยในคดีอาญาที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนหรือค่าเสียหายตามร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาดังนี้

- (1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- (2) ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และ
- (3) ปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า ร่างพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์ขึ้นมาเพื่อรับรองสิทธิในการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ดังนั้นการดำเนินการพิจารณาช่วยเหลือหรือจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณีภายใต้ร่างพระราชบัญญัตินี้ ผู้ที่พิจารณาและดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งขึ้น

ดังนั้นจึงมีข้อสังเกตในส่วนกรณีของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายนั้นต้องเป็นกรณีเฉพาะจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้นหรือไม่ และถ้าเป็นจำเลยในคดีอาญาที่เอกชนเป็นผู้ดำเนินคดีแล้ว อย่างนี้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับ

ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าวด้วยหรือไม่ ทั้งนี้เพราะจำเลยในคดีอาญานั้นไม่ว่าจะถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการหรือเอกชนนั้น ผลที่จำเลยได้รับนั้นย่อมไม่แตกต่างกัน

ประเด็นนี้เมื่อจำเลยถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการแล้ว เมื่อคดีถึงที่สุดโดยคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้ว รัฐเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่จำเลยนั้น เช่นนี้จึงมีปัญหายุ่งยากว่าหากจำเลยถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดีโดยเอกชนแล้วเกิดเป็นอย่างไรกรณีดังกล่าวข้างต้น ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยนั้น เพราะกฎหมายระบุให้จำเลยที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเฉพาะจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ ส่วนจำเลยที่ถูกผู้เสียหายฟ้องร้องก็คงต้องไปเรียกร้องเอาจากผู้เสียหายเอง

อนึ่ง มีปัญหาว่าตามคำพิพากษามีได้วินิจฉัยชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำไม่เป็นความผิด แต่วินิจฉัยว่ากรณีเป็นที่น่าสงสัยให้ยกประโยชน์แก่จำเลยแล้วยกฟ้องกรณีเช่นนี้จำเลยไม่น่าจะร้องขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายได้

การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย

ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย หรือบุคคลตามมาตรา 24 แห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถที่จะยื่นคำขอดังกล่าวได้ต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา โดยสำนักงานที่ว่าจะจัดตั้งขึ้นในกระทรวงยุติธรรม โดยมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตลอดจนเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย แล้วทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายต่อไป

อนึ่ง การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวข้างต้น ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย จะยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตก็ได้ ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ถือว่าเป็นการยื่นคำขอต่อสำนักงานดังกล่าวข้างต้นเช่นกัน

กำหนดเวลาในการยื่น

ผู้เสียหาย จำเลย หรือ ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่ประสงค์จะขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ จะต้องยื่นคำขอตามแบบที่สำนักงานกำหนด ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาจนถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย

ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะกำหนดไว้ในมาตรา 19 และมาตรา 22 คณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาเพียงใด หรือไม่ก็ได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์, ความร้ายแรงของการกระทำความผิด, สภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับหรือโดยคำนึงถึงความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายทางอื่นด้วย

หนึ่ง ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคือการสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นนั้นได้ คณะกรรมการก็จะพิจารณาค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ผู้ยื่นคำขอก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวัน (30 วัน) นับแต่วันที่ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิได้รับแจ้งคำวินิจฉัย การยื่นอุทธรณ์ข้างต้น ผู้อุทธรณ์สามารถที่จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้

อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ถึงแม้จะเป็นการให้คุณต่อผู้เสียหายหรือจำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนในการกระทำความผิด หรือถูกดำเนินคดีทางอาญาก็ตาม บทบัญญัติแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็สามารถที่จะเป็นโทษต่อบุคคลดังกล่าวได้เช่นกัน เพราะตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการบัญญัติบทกำหนดโทษไว้ในหมวดที่ 8 ว่าด้วยบทกำหนดโทษไว้ด้วย เช่น การยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือให้ถ้อยคำหรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการหรืออนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะต้องได้รับโทษตามมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังอยู่ในกรณีที่หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำเช่นนั้น คณะกรรมการก็มีอำนาจที่จะมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไปพร้อมทั้งเบี้ยปรับในอัตราร้อยละสิบสองต่อปีแก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งด้วย

หลังจากกฎหมายฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ จนได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้แล้ว บุคคลผู้เสียหาย จำเลยในคดีอาญา หรือทนายที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งความเสียหาย ความเดือดร้อน หรือโอกาสที่จะได้รับการชดเชยของพวกเขา เหล่านี้ก็จะได้รับการเยียวยาหรือได้รับการบรรเทาความเสียหายหรือความเดือดร้อนนั้นลงได้ ซึ่งในอดีตบุคคลดังกล่าวและครอบครัวของบุคคลดังกล่าวเหล่านี้จำนวนมากต้องประสบกับเคราะห์กรรมที่ตนเองมิได้เป็นผู้ก่อ แต่ต้องมารับเอาความทุกข์ ความเดือดร้อนอย่างมากมายจนบางคนถึงกับต้องเสียชีวิตไปโดยปราศจากความรับผิดชอบของบุคคลใด หรือแม้แต่หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐ แต่กฎหมายฉบับนี้คงเป็นภาระของรัฐมิใช่น้อยที่จะต้องหาเงินมาจ่ายให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา และอาจมีการร้องเท็จเพื่อขอรับเงินค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเข้ามามิใช่น้อยเช่นกัน

